

1101

$$d = 12,6 \text{ cm}$$

$$r = 6,3 \text{ cm}$$

a) Pinta-ala on

$$A = 4\pi r^2 = 4\pi(6,3 \text{ cm})^2 = 498,75\dots \text{ cm}^2 \approx 499 \text{ cm}^2$$

b) Tilavuus on

$$V = \frac{4}{3}\pi r^3 = \frac{4}{3}\pi \cdot (6,3 \text{ cm})^3 = 1047,39\dots \text{ cm}^3$$

$$\approx 1050 \text{ cm}^3 = 1,05 \text{ dm}^3 = 1,05 \text{ l}$$

Vastaus a) 499 cm^2

b) 1,05 litraa

1102

a) Tilavuus on

$$V = \frac{4}{3}\pi r^3 \quad | \cdot 3$$

$$3V = 4\pi r^3 \quad | : 4\pi$$

$$\frac{3V}{4\pi} = r^3$$

$$r = \sqrt[3]{\frac{3V}{4\pi}} = \sqrt[3]{\frac{3 \cdot 10 \text{ m}^3}{4\pi}} = 1,3365\dots \text{ m}$$

$$d = 2r = 2,6730\dots \text{ m} \approx 2,7 \text{ m}$$

b) Ala on

$$A = 4\pi r^2 = 4\pi \cdot (1,3365\dots \text{ m})^2 = 22,446\dots \text{ m}^2 \approx 22 \text{ m}^2$$

Vastaus a) 2,7 m b) 22 m^2

1103

$$p_1 = 68 \text{ (cm)}$$

$$p_2 = 71 \text{ (cm)}$$

$$2\pi r_1 = 68$$

$$2\pi r_2 = 71$$

$$r_1 = \frac{68}{2\pi}$$

$$r_2 = \frac{71}{2\pi}$$

$$V_1 = \frac{4}{3}\pi r_1^3$$

$$V_2 = \frac{4}{3}\pi r_2^3$$

$$= \frac{4}{3}\pi \left(\frac{68}{2\pi}\right)^3$$

$$= \frac{4}{3}\pi \left(\frac{71}{2\pi}\right)^3$$

$$= 5309,77\dots$$

$$= 6043,99\dots$$

$$\approx 5300 \text{ (cm}^3\text{)}$$

$$\approx 6000 \text{ (cm}^3\text{)}$$

Vastaus 5,3–6,0 litraa

1104

Vesimelonin säde on

$$r_1 = \frac{28,6 \text{ cm}}{2} = 14,3 \text{ cm}$$

Vesimelonin sisäosan säde on

$$r_2 = 14,3 \text{ cm} - 2,2 \text{ cm} = 12,1 \text{ cm}$$

Vesimelonin tilavuus on

$$V_{\text{koko}} = \frac{4}{3}\pi r_1^3$$

Syötävän osan tilavuus on

$$V_{\text{sisus}} = \frac{4}{3}\pi r_2^3$$

Syötävän osan tilavuus melonin tilavuudesta prosentteina on

$$\frac{V_{\text{sisus}}}{V_{\text{koko}}} = \frac{\frac{4}{3}\pi r_2^3}{\frac{4}{3}\pi r_1^3} \cdot 100 \%$$

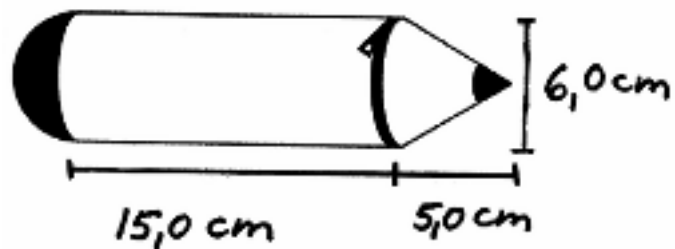
$$= \left(\frac{r_2}{r_1}\right)^3 \cdot 100 \%$$

$$= \left(\frac{12,1}{14,3}\right)^3 \cdot 100 \%$$

$$= 60,582\dots \%$$

$$\approx 61 \%$$

1105

a) Lasketaan kotelon tilavuus

$$V = V_{\text{kartio}} + V_{\text{lieriö}} + V_{\text{puolipallo}}$$

$$= \frac{1}{3} \pi r^2 \cdot 5 + \pi r^2 \cdot 15 + \frac{1}{2} \cdot \frac{4}{3} \pi r^3$$

$$= \pi r^2 \left(\frac{5}{3} + 15 + \frac{2}{3} r \right) \quad | r = 3,0 \text{ (cm)}$$

$$= 527,78... \text{ (cm}^3\text{)}$$

$$V \approx 530 \text{ cm}^3 = 0,53 \text{ dm}^3 = 0,53 \text{ l}$$

b) Lasketaan kotelon pinta-ala

$$A = A_{\text{kartio}} + A_{\text{lieriö}} + A_{\text{puolipallo}}$$

$$= \pi r s + 2\pi r \cdot 15 + \frac{1}{2} \cdot 4\pi r^2$$

$$\pi r (s + 30 + 2r)$$

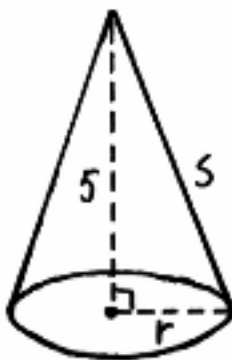
$$= 394,24...$$

$$\approx 390 \text{ (cm}^2\text{)}$$

$$s = \sqrt{5^2 + r^2}$$

$$= \sqrt{25 + 9}$$

$$= \sqrt{34} \text{ (cm)}$$

Vastaus a) 0,53 litraa

b) 390 cm²

1106

pallon säde r

pallojen tilavuus

$$V_{\text{pallot}} = 4 \cdot \frac{4}{3} \pi r^3 = \frac{16\pi r^3}{3}$$

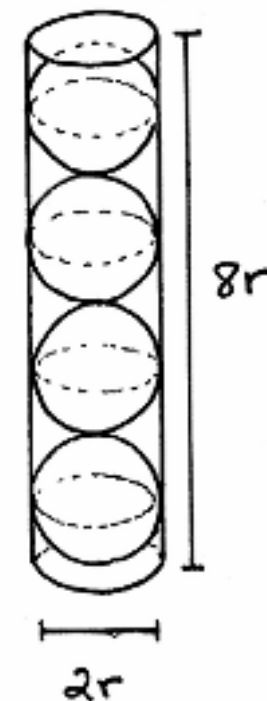
lieriön tilavuus $V_{\text{lieriö}} = \pi r^2 \cdot 8r = 8\pi r^3$

tyhjä osuus

$$V_{\text{lieriö}} - V_{\text{pallot}} = 8\pi r^3 - \frac{16\pi r^3}{3}$$

$$= \frac{24\pi r^3 - 16\pi r^3}{3}$$

$$= \frac{8\pi r^3}{3}$$

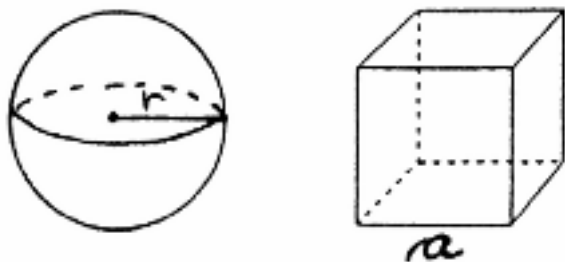

Lasketaan tyhjän tilan osuus pakkauksesta.

$$\frac{V_{\text{lieriö}} - V_{\text{pallot}}}{V_{\text{lieriö}}} \cdot 100\% = \frac{8\pi r^3}{3 \cdot 8\pi r^3} \cdot 100\% = 33\frac{1}{3}\% \approx 33\%$$

Vastaus 33 %

1107

$$m_{\text{pallo}} = m_{\text{kuutio}} \quad \left| \quad \rho = \frac{m}{V} \quad \text{eli} \quad m = \rho V \right.$$

$$\rho V_{\text{pallo}} = \rho V_{\text{kuutio}}$$

$$V_{\text{pallo}} = V_{\text{kuutio}}$$

$$\frac{4}{3} \pi r^3 = a^3$$

$$a = \sqrt[3]{\frac{4}{3} \pi \cdot r^3} = \sqrt[3]{\frac{4}{3} \pi} \cdot r$$

Pinta-alojen suhde

$$\begin{aligned} \frac{A_{\text{pallo}}}{A_{\text{kuutio}}} &= \frac{4\pi r^2}{6a^2} = \frac{4\pi r^2}{6 \cdot \left(\sqrt[3]{\frac{4}{3}\pi}\right)^2 \cdot r^2} \\ &= \frac{4\pi}{6 \left(\sqrt[3]{\frac{4}{3}\pi}\right)^2} = 0,805\dots \approx 0,81 \end{aligned}$$

Vastaus 0,81

1108

Kun saavutaan Rovaniemelle, on kuljettu 67. leveyspiiri ympäri. Lasketaan 67. leveyspiirin pituus. Maan säde on $R = 6400$ km.

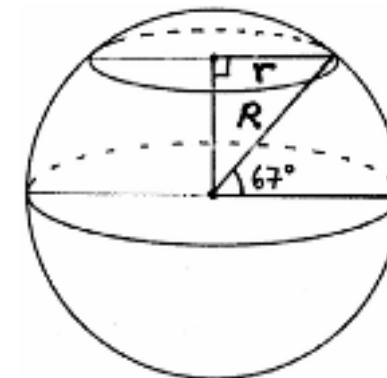
Leveyspiirin säde:

$$\cos 67^\circ = \frac{r}{R}$$

$$r = R \cos 67^\circ$$

$$r = 6400 \text{ km} \cdot \cos 67^\circ$$

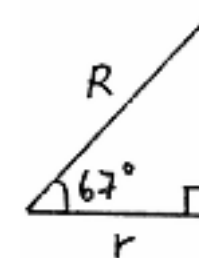
$$r = 2\,500,67\dots \text{ km}$$

Leveyspiirin pituus:

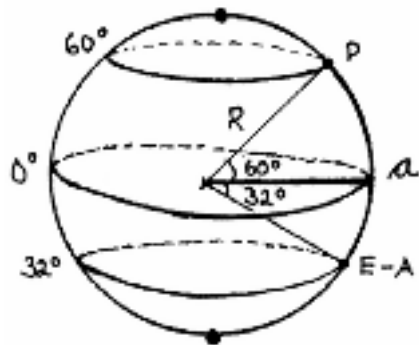
$$2\pi r = 2\pi \cdot 2\,500,23\dots \text{ km} \approx 16\,000 \text{ km}$$

Vastaus 16 000 km

1109

a) Kuvassa maapallon oikea reuna on pituuspiiri 30° itäistä pituutta.

Sektorin kaaren pituus a on

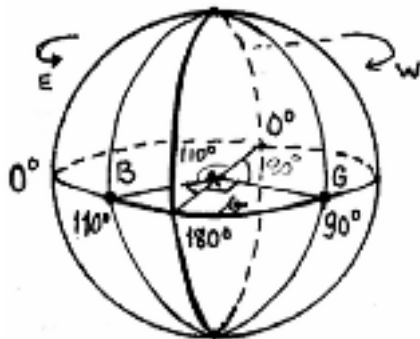
$$a = \frac{\alpha}{360^\circ} \cdot 2\pi R \quad \left| \begin{array}{l} \alpha = 60^\circ + 32^\circ = 92^\circ \\ r = 6\,370 \text{ km} \end{array} \right.$$

$$= \frac{92^\circ}{360^\circ} \cdot 2\pi \cdot 6\,370$$

$$= 10\,228,32\dots$$

$$\approx 10\,200 \text{ (km)}$$

b) Molemmat kohteet ovat päiväntasaajalla.

$$b = \frac{\alpha}{360^\circ} \cdot 2\pi R \quad \left| \begin{array}{l} \alpha = 360^\circ - 110^\circ - 90^\circ \\ = 160^\circ (\leq 180^\circ) \end{array} \right.$$

$$= \frac{160^\circ}{360^\circ} \cdot 2\pi \cdot 6\,370$$

$$= 17\,788,39\dots$$

$$\approx 17\,800 \text{ (km)}$$

c) Lasketaan leveyspiirin 30° säde r .

$$\cos 30^\circ = \frac{r}{R}$$

$$r = R \cos 30^\circ = \frac{\sqrt{3}}{2} R$$

Kairon ja New Orleansin välinen kulma α on

$$\alpha = 31^\circ + 90^\circ = 121^\circ (\leq 180^\circ)$$

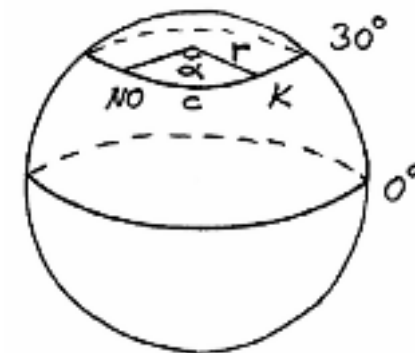
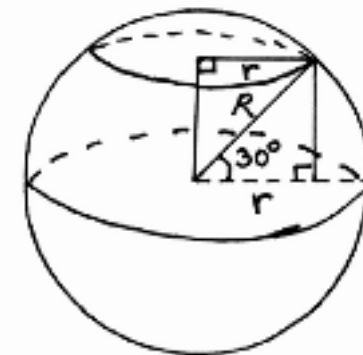
Kaaren pituus on

$$c = \frac{\alpha}{360^\circ} \cdot 2\pi r$$

$$= \frac{121^\circ}{360^\circ} \cdot 2\pi \frac{\sqrt{3}}{2} \cdot 6\,370$$

$$= 11\,650,18\dots$$

$$\approx 11\,700 \text{ (km)}$$

d) Kahden pisteen välinen lyhin reitti pallon pinnalla on pisteiden kautta kulkevalla isoympyrällä.

Kairo (30°N; 31°E) ja New Orleans (30°N; 90°W) ovat samalla pohjoisella leveyspiirillä, jonka säde on

$$r = R \cos 30^\circ \quad (\text{c-kohta})$$

$$\alpha = \frac{90^\circ + 31^\circ}{2} = 60,5^\circ$$

$$\sin 60,5^\circ = \frac{a}{r}$$

$$a = r \sin 60,5^\circ$$

$$a = R \cos 30^\circ \sin 60,5^\circ$$

$$a = 4\,801,388\dots \text{ (km)}$$

$$\sin \beta = \frac{a}{R}$$

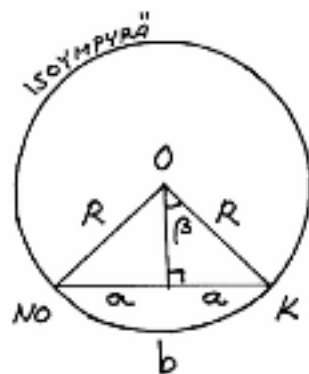
$$\sin \beta = \frac{R \cos 30^\circ \sin 60,5^\circ}{R}$$

$$\sin \beta = 0,75575\dots$$

$$\beta = 48,916\dots^\circ$$

$$b = \frac{2\beta}{360^\circ} \cdot 2\pi R = 10\,876,77\dots$$

$$\approx 10\,900 \text{ (km)}$$

1110

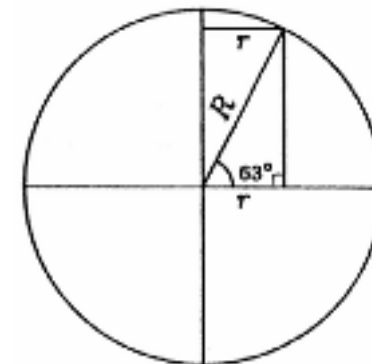
Leveyspiirin säde:

$$\cos 63^\circ = \frac{r}{R}$$

$$r = R \cos 63^\circ$$

$$r = 6\,360 \cos 63^\circ$$

$$r = 2\,887,37\dots \text{ (km)}$$

Leveyspiirin pituus on

$$2\pi r = 2\pi R \cos 63^\circ = 2\pi \cdot 6\,360 \cos 63^\circ = 18\,141,94\dots \text{ (km)}$$

Laihian ja Kaavin välinen etäisyys on $LK = 330 \text{ km}$.

Leveyspiiri vastaa aikaa 24 h.

Tapa 1

Merkitään aikaeroa kirjaimella x .

Leveyspiirin pituus on

$$2\pi r = 2\pi \cdot 6\,370 \cos 63^\circ \text{ (km)},$$

jonka Maa pyörähtää 24 tunnissa.

Vastaus a) 10 200 km
c) 11 700 km

b) 17 800 km
d) 10 900 km

Saadaan verranto

$$\frac{x}{24} = \frac{330 \text{ km}}{2\pi \cdot 6\,360 \cos 63^\circ \text{ km}}$$

$$x = \frac{24 \cdot 330}{2\pi \cdot 6\,360 \cos 63^\circ} = 0,4365... \text{ (h)}$$

$$x = 0,4365... \text{ h} = 26,19... \text{ min} \approx 26 \text{ min } 12 \text{ s}$$

Tapa 2

Matkojen suhde on

$$k = \frac{330}{2\pi r} = \frac{330}{2\pi R \cos 63^\circ} = \frac{330}{2\pi \cdot 6\,360 \cos 63^\circ}$$

Aikaero Laihialta Kaaville mentäessä on

$$d = k \cdot 24 \text{ h} = \frac{330}{2\pi \cdot 6\,360 \cos 63^\circ} \cdot 24 \text{ h}$$

$$= 0,43665... \text{ h} = 26,2... \text{ min} \approx 26 \text{ min } 12 \text{ s}$$

Tapa 3

$$r = R \cos 63^\circ = 6\,360 \cos 63^\circ$$

$$p = 2\pi \cdot 6\,360 \cos 63^\circ$$

Lasketaan kaarta LK vastaava keskuskulma α yhtälöstä

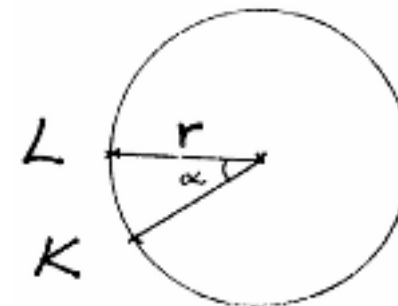
$$\frac{\alpha}{360^\circ} \cdot 2\pi r = 330$$

$$\alpha = \frac{330 \cdot 360^\circ}{2\pi r}$$

$$\alpha = \frac{330 \cdot 360^\circ}{2\pi \cdot 6\,360 \cos 63^\circ} = 6,548...^\circ$$

$$\text{Aikaero on } \frac{\alpha}{360^\circ} \cdot 24 \cdot 60 \text{ min} = 26,19... \text{ min} \approx 26 \text{ min } 12 \text{ s}$$

Vastaus Aikaero Kaavin ja Laihian välillä on 26 min 12 s.

1111

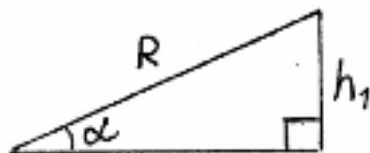
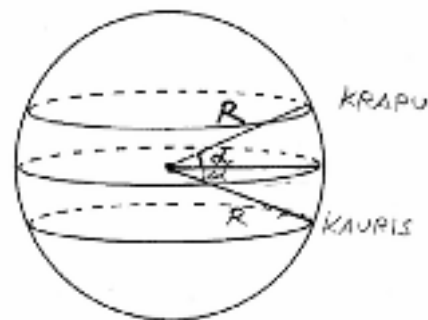
Vyöhykkeen ala on $2\pi rh$.
Maapallon säde $R = 6\,400$ (km).

$$\alpha = 23,5^\circ$$

Lasketaan päiväntasaajan ja Kravun kääntöpiirin väliin jäävän vyöhykkeen korkeus h_1 .

$$\sin \alpha = \frac{h_1}{R}$$

$$h_1 = R \sin \alpha$$

Koko kuuman vyöhykkeen korkeus on

$$h = 2h_1 = 2R \sin \alpha$$

ja pinta-ala

$$A = 2\pi Rh = 2\pi R \cdot 2R \sin \alpha = 4\pi R^2 \sin \alpha$$

Kuuman vyöhykkeen ala koko maapallon alasta on

$$\begin{aligned} \frac{A}{4\pi R^2} \cdot 100\% &= \frac{4\pi R^2 \sin \alpha}{4\pi R^2} \cdot 100\% \\ &= \sin \alpha \cdot 100\% = 39,87\% \approx 40\% \end{aligned}$$

Vastaus 40%

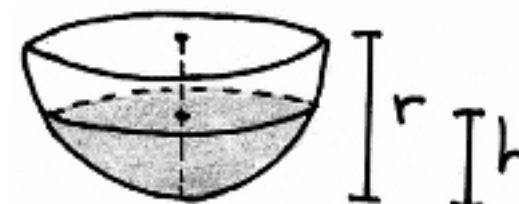
1112

$$V_{\text{liuos}} = 30 \text{ ml} = 0,030 \text{ l} = 0,030 \text{ dm}^3 = 30 \text{ cm}^3$$

puolipallon säde r (cm)
liuoksen korkeus h (cm)

Pallosegmentin tilavuus

$$V_{\text{pallosegm}} = \pi h^2 \left(r - \frac{h}{3} \right)$$

Saadaan yhtälö

$$\pi h^2 \left(r - \frac{h}{3} \right) = 30 \quad \left| h = \frac{r}{2} \right.$$

$$\pi \left(\frac{r}{2} \right)^2 \left(r - \frac{1}{3} \cdot \frac{r}{2} \right) = 30$$

$$\pi \frac{r^2}{4} \cdot \frac{5}{6} r = 30$$

$$\frac{5\pi r^3}{24} = 30 \quad \left| \cdot 24 \quad \left| : 5\pi \right. \right.$$

$$r^3 = \frac{30 \cdot 24}{5\pi}$$

$$r^3 = \frac{144}{\pi}$$

$$r = \sqrt[3]{\frac{144}{\pi}} \text{ (cm)}$$

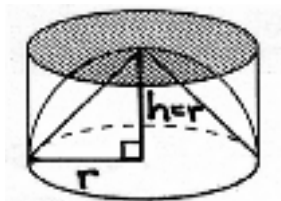

Korkin tilavuus on

$$V = \frac{1}{2} \cdot \frac{4}{3} \pi r^3 = \frac{2}{3} \pi \cdot \frac{144}{\pi} = 96 \text{ (cm}^3 = \text{ml)}$$

Vastaus 96 ml

1113

$$V_{\text{kartio}} = \frac{1}{3} A_p h = \frac{1}{3} \cdot \pi r^2 \cdot r = \frac{\pi r^3}{3}$$

$$V_{\text{puolipallo}} = \frac{1}{2} V_{\text{pallo}} = \frac{1}{2} \cdot \frac{4}{3} \pi r^3 = \frac{2\pi r^3}{3}$$

$$V_{\text{lieriö}} = A_p h = \pi r^2 \cdot r = \pi r^3$$

$$\begin{aligned} V_{\text{kartio}} : V_{\text{puolipallo}} : V_{\text{lieriö}} &= \frac{\pi r^3}{3} : \frac{2\pi r^3}{3} : \pi r^3 \\ &= \frac{\pi r^3}{3} : \frac{2\pi r^3}{3} : \frac{3\pi r^3}{3} \\ &= \pi r^3 : 2\pi r^3 : 3\pi r^3 \\ &= 1 : 2 : 3 \end{aligned}$$

1114

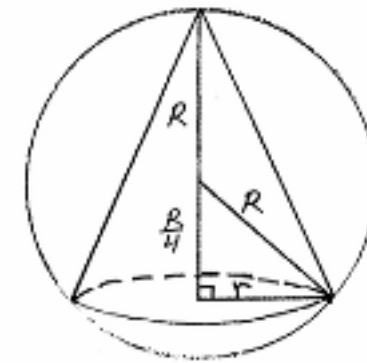
$$r^2 + \left(\frac{R}{4}\right)^2 = R^2$$

$$r^2 + \frac{R^2}{16} = R^2$$

$$r^2 = R^2 - \frac{R^2}{16}$$

$$r^2 = \frac{15R^2}{16}$$

$$r = \frac{R\sqrt{15}}{4}$$

Kartion tilavuus

$$V_{\text{kartio}} = \frac{1}{3} A_p h = \frac{1}{3} \pi r^2 \cdot \frac{5}{4} R = \frac{\pi}{3} \cdot \frac{15R^2}{16} \cdot \frac{5R}{4} = \frac{25\pi R^3}{64}$$

Pallon tilavuus

$$V_{\text{pallo}} = \frac{4\pi R^3}{3}$$

Siis

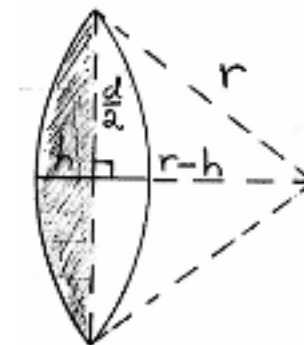
$$\begin{aligned}\frac{V_{\text{kartio}}}{V_{\text{pallo}}} \cdot 100\% &= \frac{25\pi R^3}{64} : \frac{4\pi R^3}{3} \cdot 100\% \\ &= \frac{25\pi R^3}{64} \cdot \frac{3}{4\pi R^3} \cdot 100\% \\ &= \frac{1875}{64}\% = 29\frac{19}{64}\% \approx 29,3\%\end{aligned}$$

$$\text{Vastaus } \frac{1875}{64}\% = 29\frac{19}{64}\% \approx 29,3\%$$

1115

Määritetään ensin linssin puolikkaan tilavuus:

$$\begin{aligned}V_{\text{pallosegm}} &= \pi h^2 \left(r - \frac{h}{3} \right) \\ h &= \frac{5,0 \text{ mm}}{2} = 2,5 \text{ mm} \\ d &= 4,1 \text{ cm} = 41 \text{ mm}\end{aligned}$$

Pythagoraan lauseen mukaan

$$\begin{aligned}r^2 &= (r-h)^2 + \left(\frac{d}{2}\right)^2 \\ r^2 &= r^2 - 2rh + h^2 + \frac{d^2}{4} \\ 2rh &= h^2 + \frac{d^2}{4} \\ r &= \frac{h^2 + \frac{d^2}{4}}{2h} = \frac{(2,5 \text{ mm})^2 + \frac{(41 \text{ mm})^2}{4}}{2 \cdot 2,5 \text{ mm}} = 85,3 \text{ mm}\end{aligned}$$

$$V_{\text{pallosegm}} = \pi \cdot (2,5 \text{ mm})^2 \left(85,3 \text{ mm} - \frac{2,5 \text{ mm}}{3} \right) = 1\,658,49\dots \text{ mm}^3$$

$$V_{\text{linssi}} = 2 \cdot V_{\text{pallosegm}} = 3\,316,99\dots \text{ mm}^3 \approx 3,3 \text{ cm}^3$$

$$\text{Vastaus } 3,3 \text{ cm}^3$$